

**Інститут телекомунікацій і глобального інформаційного простору
Національна академія наук України**

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Директор Інституту телекомунікацій
і глобального інформаційного
простору НАН України,
Член-кор. НАНУ, д.т.н., професор**

О.М.Трофимчук
Наказ від 29.08.2025 №47-с

СИЛАБУС

**навчальної дисципліни
Філософія науки та культури
113 – Прикладна математика
(спеціальність)**

Ухвалено:

**Вченою радою Інституту телекомунікацій
і глобального інформаційного простору
НАН України Протокол №11 від 28.08.2025**

1. ОПИС МОДУЛЮ

Галузь знань:	03 Гуманітарні науки
Назва напрямку:	033 Філософія
Назва дисципліни:	Філософія науки та культури
Освітньо-кваліфікаційний рівень:	аспірантура
Дисципліна:	нормативна
Загальна кількість годин/кредитів:	180/6
Кількість годин/кредитів на 1 модуль:	45/1,5
Тижнева кількість годин:	8
Рік підготовки:	1
Семестр:	1-2
Лекції(загалом/3 модуль):	51/17 годин
Семінари (загалом/1-4 модуль)::	64/18 годин
Самостійна робота (загалом/3 модуль)::	65/16,2 годин
Вид контролю:	реферат, залік, іспит

СЛАБУС НАВЧАЛЬНОГО МОДУЛЮ “ФІЛОСОФІЯ”

Зміст визначається у відповідності з державною навчальною програмою нормативної дисципліни "Філософія" для пошук ачів наукового ступеню «кандидат наук»/ «доктор філософії».

Курс "Філософія" складається з чотирьох змістовних модулів, які охоплюють коло наступних проблем:

- предмет філософії, місце і роль філософії в культурі;
- становлення філософії та її структуру, основні напрями та школи філософії;
- етапи історичного розвитку філософії: давньоіндійську, давньокитайську і античну філософію, філософію середніх віків і епохи Відродження, Нового часу і Просвітництва, класичну німецьку і посткласичну європейську філософію, українську філософію;
- філософське вчення про буття, матерію, свідомість, пізнання, філософські категорії, ідеї та концепції;
- проблеми соціальної філософії: суспільство, його структуру та соціальні закони, суспільство як соціально-практичний спосіб буття людини;
- проблеми філософської антропології: сенс людського буття, його свобода і відповідальність, людські духовні цінності та ін.;
- філософське осмислення глобальних проблем сучасності.

Мета та завдання курсу в тому, щоб дати поглиблене знання про предмет філософії і значення філософського знання в сучасній культурі, дати знання по основним розділам сучасної філософії: онтології, гносеології, соціальній філософії, філософській антропології; сформувані розуміння історичних типів філософії, концепцій та напрямків філософської думки, а також поглибити розуміння української філософії як частини світової; допомогти молодим вченим систематизувати свої погляди на сучасний світ, підняти їх світогляд на теоретичний рівень; навчити визначати напрям діяльності не лише по відношенню до найближчої мети, але й свою причетність до того, що відбувається в світі; виховувати культуру розумового мислення і ціннісних орієнтацій, вміння осмисленого підходу до життя, відокремлювати головні проблеми від другорядних, розуміння глобальних аспектів та їх наслідків.

Мета: дати розуміння суті філософії як науки і форми суспільної свідомості в її історичному розвитку, місця і ролі філософії в розвитку загальнолюдської культури, суті і особливостей філософської думки в Україні, її місця в загальному розвитку історії філософії і сучасного історичного процесу; сутності і історичних форм культури; основ логічного мислення.

Завдання: засвоєння основ філософської культури науковця, формування необхідних методологічних принципів і навичок аналізу предмету наукового дослідження і явищ реального світу.

Розподіл навчального матеріалу

Змістовний модуль 2 “ Онтологія, гносеологія, феноменологія” складається з 5 тем. Вони охоплюють основні проблеми соціальної філософії та філософії історії, з них 2 теми виносяться на самостійне опрацювання. При вивченні аспірантами тем модулю використовуються такі форми роботи:

- лекції з теоретичного курсу;
- семінарські заняття;
- самостійна робота аспірантів з рекомендованою літературою (залік);
- реферативна робота;
- поточний контроль.

СТРУКТУРА МОДУЛЮ

Кількість годин, відведених на:

Тема	Лекцій	Семінарські, лабораторні або практичні заняття	Самостійну роботу	Індивідуальну роботу
Змістовий модуль 1. “Філософія і наукове пізнання: проблеми та їх еволюція (історичний аспект)”				
Тема 1. Філософія як самосвідомість людини і суспільства	1,5	1,5	1,5	
Тема 2. Світогляд, його сутність та структура	1,5	1,5	1,5	
Тема 3. Виникнення та основні ідеї філософії стародавнього сходу	1	1	1	
Тема 4. Виникнення та основні ідеї античної філософії	2	2	2	
Тема 5. Філософія середньовіччя та епохи відродження	2	2	2	
Тема 6. Філософія Нового часу	2	3	2	
Тема 7. Сучасна світова філософія	3,5	3,5	2,5	
Тема 8. Розвиток вітчизняної філософії	3,5	3,5	3,7	
Разом	17	18	16,2	
<i>Змістовний модуль 2. Онтологія, гносеологія, феноменологія</i>				
Тема 9. Категорія буття як вихідне поняття філософії	3	3	3	
Тема 10. Матеріальні форми буття	3	3	3	
Тема 11. Філософія свідомості	4	4	4	
Тема 12. Філософія пізнання	4	4		
Тема 13. Проблема людини в сучасній філософії	3	4	4,2	
Разом	17	18	16,2	
Змістовний модуль 3 Філософія світоглядної культури				
Тема 14. Проблеми філософії історії і методології соціального пізнання	3	3	3	
Тема 15. Соціокультурні форми інтерпретації історичного процесу	3	3	3	
Тема 16. Суспільство як предмет аналізу соціальної філософії	4	4	4	
Тема 17. Філософське вчення про суспільство	4	4		

Тема 18. Взаємодія природи і суспільства	3	4	4,2
Разом	17	18	16,2

Змістовний модуль 3. Філософія світоглядної культури

Тема 19. Наука як продукт історії	6	6	6
Тема 17. Наука у глобалізованому світі	11	11	11,2
Разом	17	18	16,2

ТЕМИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

Завдання і методичні рекомендації до самостійної роботи аспірантів: самостійна робота аспірантів з вивчення змістовного модулю “ Філософія світоглядної культури” починається з ознайомлення аспірантом з підручниками і методичними посібниками, де міститься зміст модулю, з планами семінарських занять, темами рефератів та списком основної і додаткової літератури з модулю. Таке ознайомлення надає можливість скласти комплексне уявлення про основні проблеми соціальної філософії і філософії історії й оцінити власні можливості і труднощі при засвоєнні тем модулю.

Самостійна робота полягає, перш за все, у підготовці до семінарських занять. Аспірант має ознайомитись зі списком літератури, що рекомендована як основна для підготовки з конкретної теми семінару. Читаючи вперше відповідні розділи з підручника, треба уважно фіксувати основні положення, поняття, розуміння яких надає можливість засвоїти сутність проблеми, що розглядається. Якщо зустрічаються незнайомі терміни, слід звернутись до філософського словника.

Підготовка до семінарського заняття не повинна зводитися до однократного читання тексту, вона являє собою напружену роботу по засвоєнню термінології з соціальної філософії, розуміння змісту основних соціально-філософських проблем, вміння орієнтуватися серед різноманіття філософських течій і напрямків, встановлення світоглядних зв'язків між розвитком культури і осмисленням певної історичної епохи у соціальній філософії. Робота з текстом вимагає від аспіранта співвіднесення нової інформації з проблемами, що вже йому знайомі з попередніх тем, вміти розрізняти нові підходи і вже відомі. Важливо розуміти, на яких підставах виникає проблема, що розглядається, виходячи з яких засад її вирішує той чи інший філософ, чим відрізняється позиція певного філософського напрямку від іншого. При підготовці до семінарських занять аспірант має звертатися до додаткової літератури, що дасть змогу скласти більш цілісне уявлення про ту чи іншу проблему соціальної філософії, надати оцінку й аналіз філософських суперечок, що відбувалися в окремі періоди розвитку соціально-філософського знання.

Результатом самостійної роботи має бути усвідомлення змісту соціально-філософського процесу та актуальних проблем сучасної соціально-філософської думки, вміння розкривати їх сутність, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити узагальнюючі висновки. Добре та якісно проведена самостійна робота надасть змогу аспіранту чітко, логічно і послідовно викладати матеріал на семінарських заняттях, всебічно обґрунтовувати свою точку зору, відстоювати її в дискусіях.

Змістовний модуль 1 Філософія і наукове пізнання: проблеми та їх еволюція (історичний аспект)

Тема 1. ФІЛОСОФІЯ ЯК САМОСВІДОМІСТЬ ЛЮДИНИ І СУСПІЛЬСТВА

1. Філософія і наукове пізнання: проблеми та їх еволюція (історичний аспект).

2. Проблема «людина-світ» як предмет філософської рефлексії. Передумови становлення та характерні риси філософії. Аналіз проблематики однієї з праць (на вибір): Агацці Е. Людина як предмет філософії; Мамардашвілі М.К. Як я розумію філософію; Ортега-і-Гассет Х. Що таке філософія?
3. Філософія як запитування. Специфіка філософських питань та структура філософського знання.
4. Місце філософії історії в системі сучасних філософських знань, її взаємозв'язок з іншими галузями філософського пізнання.

Тема 2. СВИТОГЛЯД, ЙОГО СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА

1. Поняття світогляду, його структура, основні функції та історичні типи. Філософія та світогляд.
2. Міф, релігія, наука, мистецтво, філософія як способи розв'язання світоглядних проблем. Міфологія в традиційному та сучасному суспільстві.
3. Характерні риси релігійного типу світосприйняття. Світові релігії та їх роль у сучасному світі, який глобалізується.
4. Культура як загальнолюдська цінність, реалізація творчих сил людини та універсальна міра гуманістичного буття людини, суспільства. Культура індивідуально-особистісна та масова: їх роль у сучасній історії. Культура як духовна підстава діяльності вченого.

Тема 3. ВИНИКНЕННЯ ТА ОСНОВНІ ІДЕЇ ФІЛОСОФІЇ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ

1. Концептуальні засади давньоіндійської культури і філософії (брахманізм, буддизм, індуїзм) та їх сучасні трансформації.
2. Концептуальні засади давньокитайської культури і філософії (даосизм та конфуціанство) та їх сучасні трансформації

Тема 4. ВИНИКНЕННЯ ТА ОСНОВНІ ІДЕЇ АНТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ

1. Основні риси світосприйняття та філософії природи античної епохи. Роль античної філософії в становленні теоретичного мислення.
2. Характеристика основних періодів розвитку античної філософії та їхній зв'язок із розвитком давньогрецької науки. Порівняльний характер «західної» та «східної» філософських традицій.
3. Діалогічний метод (діалектика) Сократа та сучасна філософія і наука.
4. Філософія Платона: світ ідей, теорія пізнання, космологія, соціально-політичне вчення. Аналіз проблематики праці Платона «Держава».
5. Філософія Аристотеля: поняття науки, критика теорії ідей Платона, вчення про категорії, види причин, суспільно-політичні погляди. Аналіз проблематики праць Аристотеля «Метафізика» або «Політика» (за вибором).
6. Школи еліністично-римської філософії: кіники, епікурейці, стоїки, скептики та ін

Тема 5. ФІЛОСОФІЯ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ

1. Теоцентризм як характерна риса культури та філософії Середньовіччя. Основні напрямки західної середньовічної філософії: реалізм, номіналізм, концептуалізм.
2. Філософські ідеї в культурі Київської Русі. Вплив візантійської релігійно-філософської думки на філософську культуру Київської Русі. Аналіз проблематики праці Іларіона Київського «Слово про закон і благодать».
3. Особливості культури та філософії доби європейського Відродження: гуманізм, антропоцентризм, пантеїзм, натуралізм. Ренесансний гуманізм та утопія. Філософія історії та політики в праці Н. Макіавеллі «Державець».

Тема 6. ФІЛОСОФІЯ НОВОГО ЧАСУ

1. Особливості філософії та культури Нового часу. Проблема пошуку методології пізнання: підходи емпіризму та раціоналізму (Ф. Бекон, Р. Декарт). 19. Філософія Просвітництва: наука, освіта та соціальний прогрес. Аналіз проблематики праці Ш. Монтеск'є «Про дух законів».
2. Філософія Ім. Канта: теорія пізнання, вчення про антиномії, етика.
3. Філософія Г.В.Ф. Гегеля: принцип тотожності мислення та буття, панлогізм, діалектика, розуміння історії. Аналіз співвідношення абстрактного та конкретного в пізнанні за працею Гегеля «Хто мислить абстрактно?».
4. Філософія Л. Фейєрбаха: антропологічний принцип та вчення про релігію.
5. Філософія К. Маркса: основні ідеї та їх історична доля. Аналіз проблематики однієї з праць (на вибір): Маркс К. Економічно-філософські рукописи 1844 р. (глава «Відчужена праця»); Маркс К., Енгельс Ф. Німецька ідеологія. Розд.1; Фромм Е. Концепція людини у Маркса.

Тема 7. СУЧАСНА СВІТОВА ФІЛОСОФІЯ

1. Некласична філософія XIX ст.: опозиція раціоналізму у метафізиці волі А. Шопенгауера. Світ як воля та уявлення.
2. Некласична філософія XIX ст.: С. К'еркегор про екзистенційний характер філософської істини.
3. Некласична філософія XIX ст.: нігілізм Ф. Ніцше (аналіз основних ідей). Антропологічний ренесанс у філософії XX ст. (аналіз концепцій М. Шелера, Х. Плеснера, А. Гелена, Е. Кассіра та ін. – двох на вибір).
4. Герменевтика: проблема інтерпретації та розуміння, герменевтичне коло. Герменевтична філософія як методологія соціогуманітарних наук.
5. Релігійна філософія XX ст.: неотомізм, тейярдизм, сучасний філософський протестантизм, релігійний персоналізм, російська релігійна філософія (аналіз однієї течії за вибором). Аналіз однієї з праць на вибір: Г. Марсель. До трагічної мудрості та за її межі; П. Тейяр де Шарден. Феномен людини; М.О. Бердяєв. Джерела та смисл російського комунізму.
6. Людське існування як фундаментальна проблема екзистенціальної філософії: основні представники, школи, проблеми, категоріальний апарат. Аналіз однієї з праць (на вибір): Ж.-П. Сартр «Екзистенціалізм – це гуманізм»; А. Камю «Міф про Сізіфа».
7. «Постмодерністський поворот» в культурі XX ст. Характеристика культури премодерну – модерну – постмодерну. Філософський постмодернізм (Ж. Дерріда, Ж. Дельоз, Ж.-Ф. Ліотар, М. Фуко).
8. «Комунікативний поворот» у сучасній культурі та філософії: проблеми, основні поняття, етапи розвитку, представники. Аналіз проблематики однієї з праць К.-О. Апеля, М. Бубера, Ю. Габермаса, О. Гьоффе, К. Ясперса та ін. за працею Л.А. Ситниченко. Першоджерела комунікативної філософії. – К., 1996

Тема 8. РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ ФІЛОСОФІЇ

1. Зародження філософських ідей в Київській Русі. (Іларіон Київський. Слово про закон і благодать // Історія філософії України. Хрестоматія. - К., 1993).
2. Острозька академія, братські школи, Києво-Могилянська академія і формування нового типу освіти в Україні, Східній Європі.
3. Філософські погляди Г. Сковороди. Аналіз однієї з праць.
4. Києво-Могилянська Академія як осередок української і слов'янської культур.
5. Українська соціально-політична і наукова думка XIX – першої половини XX ст. Формування української національної ідеї (Т. Шевченко, М. Костомаров, І. Франко, В. Вернадський, Д. Донцов, В. Липинський, М. Хвильовий – аналіз одного з концептуальних підходів на вибір).
6. Українська релігійно-філософська думка XIX-XXст. (П. Юркевич, В. Соловйов, М. Бердяєв, Л. Шестов, І. Ільїн – аналіз двох вчень за вибором).

7. Соціально-філософські мотиви в творчості Т.Г.Шевченка та їх значення для розвитку національної самосвідомості.

Змістовний модуль 2 Онтологія, гносеологія, феноменологія

Тема 9. КАТЕГОРІЯ БУТТЯ ЯК ВИХІДНЕ ПОНЯТТЯ ФІЛОСОФІЇ

1. Онтологія як вчення про буття. Проблема буття і ніщо. Принцип тотожності мислення і буття. Буття і сенс.
2. Історичні типи метафізики та онтології. Основні поняття метафізики. Постметафізичне мислення.
3. Філософія і наука. Історичні форми взаємодії та протистояння. Онтологія, картина світу, наукова картину світу

Тема 10. ФІЛОСОФІЯ СВІДОМОСТІ.

1. Свідомість як онтологічна проблема. Матерія і свідомість. Соціальна онтологія свідомості (Г.В.Ф. Гегель, К. Маркс, М. Вебер, Д. Лукач).
2. Свідомість як проблема феноменології. Феноменологія свідомості. Концептуальні та методологічні засади соціо-гуманітарних наук та філософії культури.

Тема 11. ФІЛОСОФІЯ ПІЗНАННЯ

1. Умови і можливості людського пізнання. Поняття суб'єкта і об'єкта. Способи та форми взаємодії суб'єкта та об'єкта у науковому пізнанні.
2. Методи, форми, рівні пізнання. Чуттєве і раціональне. Емпіричний та теоретичний рівні пізнання. Методологічна свідомість.

Тема 12. НАУКОВЕ ПІЗНАННЯ

1. Вплив історичних та соціокультурних факторів на пізнання. Поняття парадигми та наукового співтовариства. Науково-дослідні програми та їхні історичні типи.
2. Мова та логіко-поняттєвий апарат наукового пізнання. Концепти та концептуалізація. Комунікативні, знаково-семіотичні та дискурсивні виміри наукового пізнання.
3. Місце і роль феноменології та герменевтики в сучасному науковому пізнанні. Постметафізичне концептуальне мислення: опозиції теорія – сценарій, метод – дискурс, поняття – метафора, істина – консенсус.
4. Філософія науки: проблема демаркації природознавства і гуманітарії.

Змістовний модуль 3 Філософія світоглядної культури

Тема 13. СУСПІЛЬСТВО ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ

1. Соціальне буття як проблема. Предмет, об'єкт і функції соціальної філософії. Соціальна філософія в структурі філософського знання.
2. Поняття та принципи соціальної структури суспільства і ієрархічного рівня його організації. Проблеми формування національної еліти. Динаміка соціальної структури сучасного українського суспільства.
3. Суспільне і біологічне в людині. Суспільство і природа.
4. Духовне життя суспільства (наука, мистецтво, мораль, релігія).
5. Теорія суспільного договору: Гоббс, Руссо, Локк, Монтеск'є

Тема 14. ІСТОРІЯ ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ

1. Історична реальність як об'єкт філософії історії. Специфіка законів історії, їх відмінність від законів природи.
2. Сенс, направленість, періодизація, скінченність як основні проблеми філософії історії.

3. Проблема суб'єктів історії: герої, класи, нації.
3. Прогрес та регрес. Іудаїзм, християнство, просвітництво. Філософія Монтеня та Руссо. Гегельянство та марксизм.
4. Циклічне витлумачення історичного процесу (від Полібія до А. Тойнбі).
5. Роль економіки в суспільстві. Формаційний підхід марксизму (конфлікт продуктивних сил та виробничих відносин як основний рушій прогресу).
7. Співвідношення цивілізації та культури (М. Данилевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі, М. Бердяєв).
8. Роль духовних чинників в історичному процесі. Концепції кінця історії (Г. Гегель, Ф. Фукуяма) та вісьової епохи К. Ясперса.
9. Поняття традиційного, індустріального та постіндустріального суспільства. Ідея інформаційного суспільства.

Тема 15. СФЕРИ СОЦІАЛЬНОГО БУТТЯ

1. Політика і політична організація суспільства та їх роль у визначенні суспільних процесів. Політичні системи суспільства: типологізація, механізми самоорганізації.
2. Право і правосвідомість. Ідея правової держави. Право і закон. Право і справедливість.
3. Громадянське суспільство і держава. Проблеми становлення громадянського суспільства в Україні.
4. Наука як чинник суспільного розвитку. Техніка і технологія в системі культури. Техніцизм.
5. Феномен сучасної глобалізації: економічний, технологічний, екологічний, інформаційний та ін. Аспекти.
6. Прогнози і перспективи розвитку сучасної цивілізації. Глобальні проблеми сучасності.
7. Людина та комп'ютер на початку 3-го тисячоліття – проблема конкурентноспроможності. Проблема віртуалізації світу.

Змістовний модуль 4 Методи, методологія і практика науково-дослідної діяльності

Тема 16. НАУКА ЯК ПРОДУКТ ІСТОРІЇ

1. Поняття науки. Класична, некласична та постнекласична наука.
2. Емпіричний та теоретичний рівні наукового пізнання та їх форми.
3. Специфіка фундаментального і прикладного наукового пізнання.
4. Поняття наукової картини світу. Історичні типи наукових картин.
5. Наука і гуманізм: етика вченого і її значення в науковій діяльності.

Тема 17. НАУКА У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

1. Сучасний процес глобалізації, його характерні риси, протиріччя і проблеми (С.Б. Кримський., Ю.В. Павленко. Цивілізаційний розвиток людства. – Київ, Фенікс. – 2007 – 313с.)
2. Критерії науковості пізнання. Наука і псевдонаука.
3. Особливості технічного пізнання відношення науки і техніки, наукового і технічного пізнання. Інженерний (Е. Капп, П. Енгельмейер, Ф. Дессауер) та гуманітарний (Л. Мемфорд, Х. Ортега-і-Гассет, М. Гайдеггер, Ж. Еллюль) напрямки філософії техніки.
4. Наукове пізнання і світогляд вченого. Наука і філософія, наука і релігія, наука і мистецтво.
5. Факт, проблема, гіпотеза, концепція і теорія як форми наукового пізнання: їх специфіка і роль в науці.
6. Взаємодія науки і практики як процес розвитку відносин опредметнення і розпредметнення в науковій діяльності.
7. Наслідки глобалізації для людини і суспільств та для творчої діяльності вченого. Нові імперативи відповідальності вченого в умовах глобалізації.
7. Наука як засіб розвитку світогляду і креативних можливостей людини. Поняття креативної людини.

8. Наукова парадигма, її особливості і роль в науковому пізнанні (Т.Кун).
9. Специфіка і перспективи сучасних NBIC (нано-,біо-,інфо-,когно-) технологій (Іщенко Ю.А. Біогносис: Подвійний топос життя. К.: ЦГО НАН України, 2010).

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні навчально-дослідні завдання включають такі види робіт:

1. Робота з додатковою літературою.
2. Підготовка рефератів.
3. Підготовка до заліку з першоджерел.
4. Підготовка виступу за темою реферату.
5. Конспектування питань, визначених для самостійного вивчення.

Індивідуальна робота полягає, перш за все, в написанні реферату. Реферат є різновидом наукової роботи аспіранта; його зміст та форма повинні відповідати вимогам, що висуваються до наукових робіт, перш за все реферат повинен свідчити про засвоєння аспірантом наукової літератури з обраної теми, вміння її віднайти, змістовно викласти і критично засвоїти. Головною метою реферату є не тільки поглиблення знань, що були отримані під час лекцій та семінарських занять, але й засвоєння навичок наукового підходу до аналізу подій, явищ, творчості окремих філософів. Реферат оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Аспірант повинен не тільки написати наукову роботу у вигляді реферату, але й виступити за його темою на семінарському занятті чи науковому колоквиумі.

Для виконання реферату необхідно підібрати та опрацювати наукову літературу з обраної теми, скласти план, який необхідно узгодити з викладачем. Реферат складається з наступних структурних частин: вступу, основної частини (за питаннями плану), висновків, списку використаних джерел та літератури, дати написання та підпису виконавця. Текст роботи повинен бути набраний на комп'ютері на листах формату А 4, основні вимоги до його змісту й оформлення викладені на сайті ЦГО.

Теми для рефератів

1. Зародження філософських уявлень у стародавньому Єгипті та Вавилоні.
2. Основні ідеї буддистської філософії
3. Ідеї морального вдосконалення в філософії Конфуція.
4. Індобуддистський та даосько-конфуціанський тип культури.
5. Космологізм ранньої грецької філософії.
6. Антична міфологія і виникнення філософії.
7. Стихійна діалектика Геракліта і атомістична теорія Демокрита.
8. Про сократівський принцип "пізнай самого себе".
9. Від космосу до людини (сократичний поворот в філософії).
10. Вчення Платона про ідеї.
11. Логіка і теорія пізнання Аристотеля.
12. Вчення Аристотеля про матерію та форму.
13. Римський стоїцизм і виникнення християнства.
14. Августин Аврелій – засновник неоплатонізму в християнській філософії.
15. Античні передумови середньовічної культури.
16. Геоцентрична картина світу в середньовічній філософії.
17. Християнство і середньовічна філософія.
18. Тома Аквінський – систематизатор схоластичної філософії.
19. Індивідуалізм як риса ренесансного гуманізму.
20. Натурфілософські ідеї М.Коперніка, Дж.Бруно, Г.Галілея.
21. Протестантизм і секуляризація культури.
22. Походження та сутність новоєвропейської філософії.
23. Проблема сутності буття та пізнання в філософських вченнях Б.Спінози та Г.Лейбніца.

24. Агностицизм Д.Юма та Дж.Берклі.
25. Суспільно-політичні ідеали філософії Просвітництва.
26. Соціологія Т.Гоббса.
27. Проблема субстанції в філософії Р.Декарта, Б.Спінози та Г.Лейбніца.
28. Натуралістична концепція людини культури в філософії французького Просвітництва.
29. Априоризм та агностицизм філософії І.Канта.
30. Етична концепція І.Канта.
31. Естетика та філософія історії І.Канта.
32. Філософія історії Гердера.
33. Філософія мистецтва Шеллінга.
34. Розробка Гегелем теорії та методу діалектики.
35. Проблема становлення самосвідомості у Гегеля.
36. Філософія історії Гегеля.
37. Філософія одкровення Шеллінга.
38. Про гуманістичну спрямованість філософії Л.Фейербаха.
39. Екзистенційний напрям в російській філософії: Л.Шестов та М.Бердяєв.
40. М.Бердяєв про творчу сутність людини.
41. Огюст Конт – засновник позитивізму.
42. Е.Фромм про суперечність між особистим (індивідуальним) буття та буттям історичним.
43. Проблема відчуження в філософії К.Маркса.
44. Ідеї християнського еволюціонізму в філософії П.Тейяра де Шардена.
45. Міфопоетична свідомість давніх слов'ян.
46. Основні риси українського менталітету.
47. Джерела української філософії і культури.
48. Українське бароко як тип культури та світогляду.
49. Філософські погляди Ф.Прокоповича.
50. “Філософія серця” Г.С.Сковороди.
51. Світогляд М.Гоголя та його вплив на російську культуру.
52. Філософія мови О.Потебні.
53. Академічна філософія П.Юркевича.
54. Історіософія М.Костомарова.
55. “Хуторянська” філософія П.Куліша.
56. Філософські та соціологічні погляди М.Драгоманова.
57. Ліберальне обґрунтування національної ідеї у М.Драгоманова.
58. Моральна філософія Л.М.Толстого.
59. Українська національна ідея у ХХ ст. Основні напрямки.
60. Національні джерела російського комунізму.
61. Особливості російського марксизму.
62. Монархізм В.Липинського.
63. Інтегральний націоналізм Д.Донцова.
64. Націонал-комунізм в Україні (М.Хвильовий та ін.).
65. Культурно-філософський ренесанс 20-х років в Україні.
66. Питання культури та світогляду особистості (за працями В.Шинкарука, В.Іванова, О.Яценка).
67. Вчення В.І.Вернадського про “ноосферу”.
68. Етика “конкордизму” В.Винниченка.
69. Історіософська концепція М.Грушевського.
70. Романтично-екзистенціальна спрямованість творчості Лесі Українки.
71. Національна ідея та формування громадянського суспільства.
72. Етнос та нація.
73. Філософія українських “шестидесятників” (ХХ ст.).
74. Філософія та наука про матеріальну єдність світу.

75. Особливості соціального простору та часу.
76. Сучасні класифікації форм руху матерії.
77. Сучасна філософська та природничонаукова картина світу.
78. Ідеальність як суттєва характеристика свідомості.
79. Творча активність свідомості та її прояви.
80. Відкриття внутрішнього духовного світу людини в християнстві.
81. Діалектико-матеріалістична концепція свідомості К.Маркса.
82. Свідомість як проблема філософії (за творами М.Мамардашвілі).
83. Свідоме та несвідоме у психіці людини.
84. Самосвідомість та її роль в духовному розвитку людини.
85. Проблема пізнаваності світу в історії філософії.
86. Скептицизм, агностицизм, сенсуалізм, раціоналізм як філософські позиції.
87. Принцип єдності мислення та буття в філософії Нового часу.
88. Діалектика суб'єкта та об'єкта в діяльності та пізнанні.
89. Пізнання і творчість.
90. Інтуїція в пізнанні та творчості.
91. Єдність та різноманітність типів знання.
92. Істина і заблудження, їх діалектичний взаємозв'язок.
93. Пізнання та мова. Різноманітність мовної картини світу.
94. Формалізовані мови: їхні пізнавальні можливості та внутрішня обмеженість.
95. Істина як гносеологічна проблема.
96. Діалектика абсолютного та відносного у пізнанні.
97. Специфіка соціального пізнання.
98. Принцип системності в сучасній науці.
99. Наука, її сутність і соціальні функції.
100. Метафізика як філософський метод пізнання, її історична обумовленість та обмеженість.
101. Догматизм, софістика, еклектика як прояви метафізичного способу мислення.
102. Евристична функція категорій діалектики.
103. Історична свідомість та історичне пізнання.
104. Соціальний закон та теоретичне пізнання.
105. Проблема факту в структурі соціального пізнання.
106. Проблема єдності та різноманітності історичного процесу.
107. Теорія формацій та реальність історичного процесу.
108. Сенс історії як філософсько-світоглядна проблема.
109. Збіг онтогенезу і філогенезу та проблема історицизму.
110. Історична необхідність і свідомо діяльність людей.
111. Роль суб'єктивного фактору в суспільному житті.
112. Проблема свободи та відповідальності людини.
113. Єдність природного і соціального в історичному процесі.
114. Поняття соціальної еліти.
115. Держава, її історія, сучасність та майбутнє.
116. Оптимістичні та песимістичні варіанти розвитку суспільства.
117. Історіософія Л.М.Гумільова.
118. Моральна свідомість та її основні цінності.
119. Співвідношення віри та розуму в філософії А.Шопенгауера.
120. Філософія життя Ф.Ніцше. Проблема переоцінки цінностей.
121. Поняття надлюдини у Ф.Ніцше.
122. Соціологія М.Вебера.
123. Філософія історії О.Шпенглера та А.Тойнбі.
124. Правосвідомість та її значимість для формування громадянського суспільства в Україні.
125. Діалектичний взаємозв'язок суспільної та індивідуальної свідомості.

126. Переконавання як головний елемент суспільної психології.
127. Проблема взаємозв'язку науки та ідеології.
128. Релігійні моделі суспільного розвитку.
129. Революція та еволюція – основні форми соціально-історичного процесу.
130. Філософська антропологія про сутність людини.
131. Історично-соціальний підхід Е.Фромма до розуміння людської природи.
132. Праця як фактор антропосоціогенезу.
133. Проблема життя та смерті людини в сучасній філософії.
134. Особистість як конкретно-історичне явище.
135. Про видатну особу та її роль в долі суспільства.
136. Волонтаристичні та фаталістичні погляди на роль особистості в історії.
137. Свобода і справедливість як загальнолюдські цінності.
138. Потреби, інтереси і цінності – основні рушійні сили соціального розвитку.
139. Виникнення, джерела та сутність екзистенціалізму.
140. Ж.-П.Сартр про проблему свободи.
141. Психоаналіз та масове мистецтво.
142. Сутність та субстанція культури.
143. Проблема культурного самовизначення людини.
144. Синтез фрейдизму та марксизму у Е.Фромма.
145. Аналітична психологія К.Г.Юнга.
146. Культура і суспільство.
147. Проблема культурного самовизначення людини.
148. Історична обумовленість культури та культурний сенс історії.
149. Наступність і спадковість як закономірність розвитку культури.
150. Типологія культур.
151. Єдність та різноманіття культур.
152. Соціально-історичне та національне у розвитку культури.
153. Проблема розуміння та діалогу культур.
154. Багатозначність поняття “цивілізація”.
155. Вчення М.Я.Данилевського про культурно-історичні типи.
156. Теорія локальних цивілізацій А.Тойнбі.
157. Взаємодія елітарної та народної культур в історії.
158. Філософські концепції майбутнього людської спільноти.
159. Релігія та культура.
160. Культура і мораль.
161. Філософія і сучасний світ.
162. Філософські та соціологічні погляди М.Драгоманова.
163. Ліберальне обґрунтування національної ідеї у М.Драгоманова.
164. Питання культури та світогляду особистості (за працями В.Шинкарука, В.Іванова, О.Яценка).
165. Історіософська концепція М.Грушевського.
166. Національна ідея та формування громадянського суспільства.
167. Історична свідомість та історичне пізнання.
168. Соціальний закон та теоретичне пізнання.
169. Проблема факту в структурі соціального пізнання.
170. Проблема єдності та різноманітності історичного процесу.
171. Теорія формацій та реальність історичного процесу.
172. Сенс історії як філософсько-світоглядна проблема.
173. Історична необхідність і свідомо діяльність людей.
174. Роль суб'єктивного фактору в суспільному житті.
175. Поняття соціальної еліти.
176. Держава, її історія, сучасність та майбутнє.

177. Оптимістичні та песимістичні варіанти розвитку суспільства.
178. Соціологія М.Вебера.
179. Філософія історії О.Шпенглера та А.Тойнбі.
180. Правосвідомість та її значимість для формування громадянського суспільства в Україні.
181. Діалектичний взаємозв'язок суспільної та індивідуальної свідомості.
182. Релігійні моделі суспільного розвитку.
183. Революція та еволюція – основні форми соціально-історичного процесу.
184. Особистість як конкретно-історичне явище.
185. Про видатну особу та її роль в долі суспільства.
186. Волонтаристичні та фаталістичні погляди на роль особистості в історії.
187. Потреби, інтереси і цінності – основні рушійні сили соціального розвитку.
188. Ж.-П.Сартр про проблему свободи.
189. Проблема культурного самовизначення людини.
190. Вчення М.Я.Данилевського про культурно-історичні типи.
191. Теорія локальних цивілізацій А.Тойнбі.
192. Філософські концепції майбутнього людської спільноти.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ІСПИТУ ЗА МОДУЛЕМ ЗАЗНАЧЕНИЙ НА САЙТІ ЦГО

<https://cgo.org.ua/wp-content/uploads/2023/02/questions.pdf>

Критерії для оцінювання знань

Викладачем оцінюються відповіді аспірантів на семінарських заняттях, участь у дискусіях, доповнення відповідей на окремі питання, рецензування виступів один одного тощо. За кожен вид роботи на семінарському занятті аспірант отримує певну кількість балів, установлену викладачем. Успішна робота на семінарських заняттях дає аспіранту право претендувати на підвищення модульної рейтингової оцінки.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ: Навчальні заняття, виконання індивідуальних завдань (реферат), тести, розв'язання практичних завдань, контрольна робота.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

1. Сучасна вітчизняна та зарубіжна навчальна і наукова література.
2. Перелік питань для самостійної перевірки знань.
3. Перелік тем рефератів.
4. Тексти лекцій.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ АСПІРАНТАМ

<i>За шкалою ECTS</i>	<i>За національною шкалою</i>	<i>Бали</i>
A (EXCELLENT)	5 (відмінно)	90-100
B (VERY GOOD)	4 (добре)	82-89
C (GOOD)	4 (добре)	74-81
D (SATISFACTORY)	3 (задовільно)	64-73
E (SUFFICIENT)	3 (задовільно)	60-63

Для отримання на іспиті оцінки “задовільно” аспірант повинен:

- орієнтуватись в основних проблемах соціальної філософії;
- володіти матеріалом, викладеним на лекціях;
- пояснити зміст філософської термінології.

Для отримання оцінки “добре” аспірант повинен:

- показати знання програмного матеріалу;
- добре спланувати, логічно побудувати та переконливо викласти відповідь;
- продемонструвати знайомство з додатковою літературою.

Для отримання оцінки “відмінно” аспірант повинен:

- вільно володіти програмним матеріалом;

- аргументувати свою точку зору з окремих проблем;
- чітко і послідовно відповідати на додаткові запитання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В.П., Михайличенко М.І. Сучасна соціальна філософія: Курс лекцій. – К.: Генеза, 1996. – 368с.
2. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії. – К.: 2001. – 300с.
3. Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Пер. з фр. – Т. 1-4. – К.: Дух і літера, 2011-2016.
4. Єрмоленко А.І. Комунікативна практична філософія: Підручник. – К.: Лібра, 1999. – 488 с.
5. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: соціокультурний розвиток людства: навч. посібник/ Ю.В. Павленко.-К: Либідь,1999.-360с.
6. Петрушенко В. Л. Філософія : навч. посіб. : рекомендовано МОН України / Петрушенко В. Л. 5-те вид., стер. - Львів : Новий-Світ-2000, 2016. - 504
7. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія: Навч. посібник / Упоряд. Віталій Лях. – К.: Либідь, 1996. – 384с.
8. Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія. – К.: Либідь, 1996. – 384 с.
9. Сучасна зарубіжна філософія. *Течії і напрями*. Хрестоматія: Навч. посібник / Упорядники В.В. Лях, В.С. Пазенок. – К.: Ваклер, 1996. – 428с.
10. Сучасна соціальна філософія /курс лекцій/ К.: Видавництво «Генеза», 1993. – Т. 1. – 255 с. Т.2. – 260 с. 9. Гойнбі А. Дж. Дослідження історії.Т.1-2. - К.: Основи, 1995. – 568 с. 10. Філософія : навч. посібник : рекомендовано МОН України / за ред. І.Ф. Надольного. 7-ме вид., стер. - К. : Вікар, 2008. - 534 с.
11. Філософія : підручник : рекомендовано МОН України / А.К. Бичко, І.В. Бичко, В.Г. Табачковський та ін. - К. : ЦУЛ, 2010.
12. Ящук Т.І. Філософія історії: Курс лекцій. – К.: Либідь, 2004. – 536 с.

Автор програми

Зав. кафедри філософії

Пасько З.О.

ТАРАНОВ С. В.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Завдання і методичні рекомендації до самостійної роботи аспірантів: самостійна робота аспірантів з вивчення змістовного модулю “Онтологія, гносеологія, феноменологія” починається з ознайомлення аспірантом з підручниками і методичними посібниками, де міститься зміст модулю, з планами семінарських занять, темами рефератів та списком основної і додаткової літератури з модулю. Таке ознайомлення надає можливість скласти комплексне уявлення про основні проблеми соціальної філософії і філософії історії й оцінити власні можливості і труднощі при засвоєнні тем модулю.

Самостійна робота полягає, перш за все, у підготовці до семінарських занять. Аспірант має ознайомитись зі списком літератури, що рекомендована як основна для підготовки з конкретної теми семінару. Читаючи вперше відповідні розділи з підручника, треба уважно фіксувати основні положення, поняття, розуміння яких надає можливість засвоїти сутність проблеми, що розглядається. Якщо зустрічаються незнайомі терміни, слід звернутись до філософського словника.

Підготовка до семінарського заняття не повинна зводитися до однократного читання тексту, вона являє собою напружену роботу по засвоєнню термінології з соціальної філософії, розуміння змісту основних соціально-філософських проблем, вміння орієнтуватися серед різноманіття філософських течій і напрямків, встановлення світоглядних зв'язків між розвитком культури і осмисленням певної історичної епохи у соціальній філософії. Робота з текстом вимагає від аспіранта співвіднесення нової інформації з проблемами, що вже йому знайомі з попередніх тем, вміння розрізняти нові підходи і вже відомі. Важливо розуміти, на яких підставах виникає проблема, що розглядається, виходячи з яких засад її вирішує той чи інший філософ, чим відрізняється позиція певного філософського напрямку від іншого. При підготовці до семінарських занять аспірант має звертатися до додаткової літератури, що дасть змогу скласти більш цілісне уявлення про ту чи іншу проблему соціальної філософії, надати оцінку й аналіз філософських суперечок, що відбувалися в окремі періоди розвитку соціально-філософського знання.

Результатом самостійної роботи має бути усвідомлення змісту соціально-філософського процесу та актуальних проблем сучасної соціально-філософської думки, вміння розкривати їх сутність, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити узагальнюючі висновки. Добре та якісно проведена самостійна робота надасть змогу аспіранту чітко, логічно і послідовно викладати матеріал на семінарських заняттях, всебічно обґрунтовувати свою точку зору, відстоювати її в дискусіях.

ТЕМИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

Тема 1. КАТЕГОРІЯ БУТТЯ ЯК ВИХІДНЕ ПОНЯТТЯ ФІЛОСОФІЇ

1. Онтологічна проблематика у історії філософії.
2. Види та форми буття.
2. Основні онтологічні поняття: реальність, субстанція, матерія, світ.

Тема 2. МАТЕРІАЛЬНІ ФОРМИ БУТТЯ

1. Розвиток уявлень про матерію в історії філософії.
2. Рух як форма існування матерії.
3. Простір та час як атрибути матерії.

Тема 3 ФІЛОСОФІЯ СВІДОМОСТІ.

1. Свідомість як вища форма відображення дійсності. Суспільно-історична сутність свідомості.
2. Структура та функції свідомості.
3. Генезис свідомості. Свідомість і мова.

Тема 4. ФІЛОСОФІЯ ПІЗНАННЯ

1. Поняття про пізнавальність світу.
2. Діалектичний характер процесу пізнання: єдність чуттєвого та раціонального. Вчення про істину.
3. Суб'єкт, об'єкт, практика.

Тема 5. ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ В СОЦІАЛЬНІЙ ФІЛОСОФІЇ

1. Особливості соціально-філософського підходу до проблеми людини.
2. Антропосоціогенез: наукові і світоглядні аспекти.
3. Універсальний характер діяльності людини і категорії людського існування:
 - а). Проблема душі, духу і духовного в людині.
 - б). Смысл життя. Життя, смерть і безсмертя в контексті призначення людини у світі.
 - в). Покоління та віки життя.

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні навчально-дослідні завдання включають такі види робіт:

1. Робота з додатковою літературою.
2. Підготовка рефератів.
3. Підготовка до заліку з першоджерел.
4. Підготовка виступу за темою реферату.
5. Конспектування питань, визначених для самостійного вивчення.

Індивідуальна робота полягає, перш за все, в написанні реферату. Реферат є різновидом наукової роботи аспіранта; його зміст та форма повинні відповідати вимогам, що висуваються до наукових робіт, перш за все реферат повинен свідчити про засвоєння аспірантом наукової літератури з обраної теми, вміння її віднайти, змістовно викласти і критично засвоїти. Головною метою реферату є не тільки поглиблення знань, що були отримані під час лекцій та семінарських занять, але й засвоєння навичок наукового підходу до аналізу подій, явищ, творчості окремих філософів. Реферат оцінюється за модульно-рейтинговою системою. Аспірант повинен не тільки написати наукову роботу у вигляді реферату, але й виступити за його темою на семінарському занятті чи науковому колоквиумі.

Для виконання реферату необхідно підібрати та опрацювати наукову літературу з обраної теми, скласти план, який необхідно узгодити з викладачем. Реферат складається з наступних структурних частин: вступу, основної частини (за питаннями плану), висновків, списку використаних джерел та літератури, дати написання та підпису виконувача. Текст роботи повинен бути набраний на комп'ютері на листах формату А 4, основні вимоги до його змісту й оформлення викладені на сайті ЦГО.

Теми для рефератів, пов'язані зі змістом модулю 3 «Філософія світоглядної культури»

193. Індо-буддистський та даосько-конфуціанський тип суспільства.
194. Від космосу до людини (сократичний поворот в філософії).
195. Вчення Платона про державу.
196. Соціальні ідеї Аристотеля.
197. Виникнення християнства і формування нової парадигми історичного мислення.
198. Філософія історії Августина Аврелія.
199. Християнство і новий вимір історії.
200. Індивідуалізм як риса ренесансного гуманізму.
201. Походження та сутність новоевропейської соціальної філософії.
202. Суспільно-політичні ідеали філософії Просвітництва.
203. Соціологія Т.Гоббса.
204. Натуралістична концепція людини і культури в філософії французького Просвітництва.
205. Філософія історії Гердера.
206. Філософія історії Гегеля.
207. Огюст Конт – засновник позитивістської філософії історії.
208. Е.Фромм про суперечність між особистим (індивідуальним) буття та буттям історичним.

209. Філософські погляди на людину і державу Ф.Прокоповича.
210. Історіософія М.Костомарова.
211. “Хуторянська” філософія П.Куліша.
212. Філософські та соціологічні погляди М.Драгоманова.
213. Ліберальне обґрунтування національної ідеї у М.Драгоманова.
214. Питання культури та світогляду особистості (за працями В.Шинкарука, В.Іванова, О.Яценка).
215. Історіософська концепція М.Грушевського.
216. Національна ідея та формування громадянського суспільства.
217. Історична свідомість та історичне пізнання.
218. Соціальний закон та теоретичне пізнання.
219. Проблема факту в структурі соціального пізнання.
220. Проблема єдності та різноманітності історичного процесу.
221. Теорія формацій та реальність історичного процесу.
222. Сене історії як філософсько-світоглядна проблема.
223. Історична необхідність і свідомо діяльність людей.
224. Роль суб’єктивного фактору в суспільному житті.
225. Поняття соціальної еліти.
226. Держава, її історія, сучасність та майбутнє.
227. Оптимістичні та песимістичні варіанти розвитку суспільства.
228. Соціологія М.Вебера.
229. Філософія історії О.Шпенглера та А.Тойнбі.
230. Правосвідомість та її значимість для формування громадянського суспільства в Україні.
231. Діалектичний взаємозв’язок суспільної та індивідуальної свідомості.
232. Релігійні моделі суспільного розвитку.
233. Революція та еволюція – основні форми соціально-історичного процесу.
234. Особистість як конкретно-історичне явище.
235. Про видатну особу та її роль в долі суспільства.
236. Волонтаристичні та фаталістичні погляди на роль особистості в історії.
237. Потреби, інтереси і цінності – основні рушійні сили соціального розвитку.
238. Ж.-П.Сартр про проблему свободи.
239. Проблема культурного самовизначення людини.
240. Вчення М.Я.Данилевського про культурно-історичні типи.
241. Теорія локальних цивілізацій А.Тойнбі.
242. Філософські концепції майбутнього людської спільноти.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ІСПИТУ ЗА ЗМІСТОВНИМ МОДУЛЕМ З ЗАЗНАЧЕНИЙ НА САЙТІ ЦГО <https://cgo.org.ua/wp-content/uploads/2023/02/questions.pdf>

Критерії для оцінювання знань

Викладачем оцінюються відповіді аспірантів на семінарських заняттях, участь у дискусіях, доповнення відповідей на окремі питання, рецензування виступів один одного тощо. За кожен вид роботи на семінарському занятті аспірант отримує певну кількість балів, установлену викладачем. Успішна робота на семінарських заняттях дає аспіранту право претендувати на підвищення модульної рейтингової оцінки.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ: Навчальні заняття, виконання індивідуальних завдань (реферат), тести, розв’язання практичних завдань, контрольна робота.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

1. Сучасна вітчизняна та зарубіжна навчальна і наукова література.
2. Перелік питань для самостійної перевірки знань.
3. Перелік тем рефератів.
4. Тексти лекцій.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЩО ПРИСВОЮЮТЬСЯ АСПІРАНТАМ

<i>За шкалою ECTS</i>	<i>За національною шкалою</i>	<i>Бали</i>
A (EXCELLENT)	5 (відмінно)	90-100
B (VERY GOOD)	4 (добре)	82-89
C (GOOD)	4 (добре)	74-81
D (SATISFACTORY)	3 (задовільно)	64-73
E (SUFFICIENT)	3 (задовільно)	60-63

Для отримання на іспиті оцінки “задовільно” аспірант повинен:

- орієнтуватись в основних проблемах соціальної філософії;
- володіти матеріалом, викладеним на лекціях;
- пояснити зміст філософської термінології.

Для отримання оцінки “добре” аспірант повинен:

- показати знання програмного матеріалу;
- добре спланувати, логічно побудувати та переконливо викласти відповідь;
- продемонструвати знайомство з додатковою літературою.

Для отримання оцінки “відмінно” аспірант повинен:

- вільно володіти програмним матеріалом;
- аргументувати свою точку зору з окремих проблем;
- чітко і послідовно відповідати на додаткові запитання.

ЛІТЕРАТУРА

13. Андрущенко В.П., Михайличенко М.І. Сучасна соціальна філософія: Курс лекцій. – К.: Генеза, 1996. – 368с.
14. Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії. – К.: 2001. – 300с.
15. Європейський словник філософії: Лексикон неперекладностей. Пер. з фр. – Т. 1-4. – К.: Дух і літера, 2011-2016.
16. Єрмоленко А.І. Комунікативна практична філософія: Підручник. – К.: Лібра, 1999. – 488 с.
17. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: соціокультурний розвиток людства: навч. посібник/ Ю.В. Павленко.-К: Либідь,1999.-360с.
18. Петрушенко В. Л. Філософія : навч. посіб. : рекомендовано МОН України / Петрушенко В. Л. 5-те вид., стер. - Львів : Новий-Світ-2000, 2016. - 504
19. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія: Навч. посібник / Упоряд. Віталій Лях. – К.: Либідь, 1996. – 384с.
20. Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія. – К.: Либідь, 1996. – 384 с.
21. Сучасна зарубіжна філософія. *Течії і напрями*. Хрестоматія: Навч. посібник / Упорядники В.В. Лях, В.С. Пазенок. – К.: Ваклер, 1996. – 428с.
22. Сучасна соціальна філософія /курс лекцій/ К.: Видавництво «Генеза», 1993. – Т. 1. – 255 с. Т.2. – 260 с. 9. Тойнбі А. Дж. Дослідження історії.Т.1-2. - К.: Основи, 1995. – 568 с. 10. Філософія : навч. посібник : рекомендовано МОН України / за ред. І.Ф. Надольного. 7-ме вид., стер. - К. : Вікар, 2008. - 534 с.
23. Філософія : підручник : рекомендовано МОН України / А.К. Бичко, І.В. Бичко, В.Г. Табачковський та ін. - К. : ЦУЛ, 2010.
24. Ящук Т.І. Філософія історії: Курс лекцій. – К.: Либідь, 2004. – 536 с.